Asia: Lausunto koskien asiaa KAA 2/2020 vp Vesi on meidän- kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi

Lausunnon antajat: Jyväskylän kaupunginvaltuutetut Aila Paloniemi ja Kirsi Knuuttila

Aika ja paikka: keskiviikkona 9.12.20 klo 9.45 (etäkuuleminen, Teams)

Sisältö

Vesihuollon yksityistämisestä 2
Esimerkki vesihuollon yksityistämisyrityksestä Jyväskylässä 2019-2020 3
Jyväskylän vesihuollon määrävähemmistön myynnin valmistelu 3
Jyväskylä on esimerkki huonosta hallintotavasta 4
Mikä on Alva-yhtiöt? 5
Jyväskylän kaupungin ALVA-yhtiöitten vähemmistöosuuden myynnin valmisteluprosessi 6
Liitteet 8
Liite 1: Mielipidekirjoitus sanomalehti Keskisuomalaisessa 24.1.2020 9
Liite 2: Paloniemen ja Knuuttilan selitys kaupunginhallitukselle koskien virheellinen menettelyä luottamustoimessa 10

Vesihuollon yksityistämisestä

"Vesi on meidän - kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi" -kansalaisaloitteeseen on ansiokkaasti koottu keskeiset asiat siitä, miksi vesihuollon tulisi olla julkisen toimijan käsissä.

Vesi on elintärkeä kaikille, asukkaille, yhteisöille, yhteiskunnalle jokapäiväisessä elämässä ja myös huoltovarmuudelle. Veden merkitys globaalisti korostuu entisestään, kun ilmastonmuutos aiheuttaa luonnonmullistuksia, kuivuutta, myrskyjä, tulvia ja maanjäristyksiä. Maailmassa yhä laajemmat alueet luokitellaan vesikriisialueiksi. Puhdasta juomavettä puuttuu miljoonilta ihmisiltä ja likainen vesi aiheuttaa sairauksia ja kuolemia. Hallinta vedestä aiheuttaa jo konflikteja ja sotia, jotka entisestään pahentavat humanitaarisia kriisejä maailmassa. Vesi on määritelty ihmisoikeudeksi, sen puolesta myös Suomi on äänestänyt.

Suomi on maa, jossa laadukasta, puhdasta vettä riittää ja meidän on tehtävä kaikkemme tämän kansallisaarteen säilyttämiseksi. Vedestä ei saa tulla yksityistämisen seurauksena lyhytnäköisen rahastuksen välinettä. Vesihuolto on ns. julkinen monopoli eikä siihen voi syntyä kilpailua. Jokainen ymmärtää, että kilpailevia vesihuoltoverkostoja jo olemassa olevien rinnalle ei voi syntyä.

Vesihuoltolaissa on säädetty perusteet ja velvollisuudet kunnan vesihuollon järjestämiseksi. Vesihuoltolaissa ei ole sinällään otettu kantaa siihen, minkälainen oikeudellinen muoto vesilaitoksella saa olla eikä myöskään omistajapohjaan. Puhtaasti yksityisen hoidettavaksi annettava vesihuolto ei muuta kunnan vastuuta huolehtia vesihuollosta muun muassa valvonnan avulla. Täysin yksityiseen vesihuoltoon voi sisältyä myös riskejä siitä, että vesihuollon häiriötilanteissa yksityisomisteinen yhtiö ei kykene huolehtimaan vastuistaan ja pahimmillaan saattaa jopa ajautua taloudellisiin vaikeuksiin. Toisaalta ongelmakenttä, joka yksityistämisessä syntyy on lähes identtinen sen kanssa, mitä sähköverkon yksityistämisessä on nähty.[1]

Sinällään kuntien lakisääteisiä tehtäviä voidaan lailla ohjata ja rajoittaa. Tällöin kysymys ei ole kunnalliseen itsehallintoon puuttumisesta. Vesihuollonkin järjestämiseen liittyy perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä, joita voidaan antaa yksityisen hoidettavaksi vain laissa erikseen säädettynä. Kuntalaki ei luo kunnalle yleistä toimivaltaa antaa tai siirtää kunnalle säädettyjä lakisääteisiä julkisia hallintotehtäviä yksityiselle, vaan tästä mahdollisuudesta pitää säätää erikseen laissa. Valtiosääntöisesti yksityinen on yksityisoikeudellinen yhteisö, jollaisia ovat myös kunnan omistamat osakeyhtiöt. Näillekin julkisia hallintotehtäviä voidaan antaa vain tavallisessa laissa säädetyn puitteissa. Vesihuoltolaitoksen perustaminen on säädetty kunnan vastuulle, mutta vesihuoltolaki ei suoraan määrittele sitä oikeudellista muotoa, joka vesihuoltolaitoksella voi olla. Ainoastaan vesihuoltolain 20 §:ssä viitataan myös yritykseen, joka antaa ymmärtää, että vesihuoltolaitos voi olla yrityskin ja siten kunta voi antaa yksityisoikeudelliselle yhteisölle vesihuoltolaitokselle säädettyjä tehtäviä. Asiasta olisi voitu säätää selkeämminkin.

Vesihuoltolakia ei ole aikanaan vuonna 2000 säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella, mutta perustuslakivaliokunta on arvioinut vuonna 2014 vesihuoltolain osittaisuudistuksen yhteydessä ehdotuksien perustuslainmukaisuuden. Ainakaan tuolloin arvioinnin kohteena ei ole olleet perustuslain 124 §:n sisältökysymykset. Yleisesti ottaen vesihuoltolain säätämisjärjestysperustelut ovat olleet varsin niukkoja, johon myös PeV kiinnitti huomiota lausunnossaan vuonna 2014 silloisesta hallituksen esityksen sisällöstä.[1]

Vaara veden yksityistämisestä jättää toiminnan valvonnan toimijoiden hyväntahtoisuuden varaan ja liikesalaisuutena salattavaksi kun julkisuuslaki ei ulotu toimintaan. Kunnilla on ajoittain toiminnan avoimuuteen liittyviä haasteita myös omassa toiminnassa.[1]

[1] Perustuu sähköpostikirjeenvaihtoon Itä-Suomen yliopiston julkisoikeuden professori Tomi Voutilaisen kanssa

Esimerkki vesihuollon yksityistämisyrityksestä Jyväskylässä 2019-2020

Jyväskylän vesihuollon määrävähemmistön myynnin valmistelu

Jyväskylässä käynnistettiin 2019 Alva-yhtiöitten vähemmistöosakkuuden myyntiprosessi. Tavoitteena on saada rahaa kaupungin toimintaan, hajauttaa kaupungin sijoituksia sekä lisätä osaamista Alva-yhtiöitten hallituksessa.

Valmistelussa hyödynnettiin konsulttia. Konsultin kanssa tehtiin **sopimus palkkiomallista**:

- Esiselvityksen toteuttaneella konsulttiyhtiöllä oli optio varsinaisen selvityksen tekemiseen, jos päätöksen teossa sellaiseen päädyttäisiin. Jyväskylän kaupunginhallitus päättikin asiasta 16.12.2019 kokouksessaan. Esiselvitys esiteltiin valtuustolle iltakoulussa 9.12.2019.

- Yritysjärjestelyn selvityksen toteuttaneelle konsultille luvattiin merkittävä onnistumispalkkio, jos valtuusto päätyisi määräenemmistön myyntiin. Paloniemen ja Knuuttilan mielestä **konsultin palkkiomalli vaaransi oleellisesti yritysjärjestelyselvityksen luotettavuuden**, sillä konsultin saama taloudellinen hyöty Alvan vähemmistöosakkuuden myynnistä **olisi saattanut kannustaa konsulttia korostamaan myyntiin johtavia näkökulmia ja mahdollisesti vähättelemään sitä vastaan olevia asioita**.

- Palkkiomallissa esiselvityksestä korvattiin 10 000 euroa, yritysjärjestelyselvityksestä 40 000 euroa ja jos se olisi johtanut päätöksentekoon, konsultti olisi saanut onnistumispalkkion, joka oli satoja tuhansia euroja.

Yritysjärjestelyn valmistelua ja siihen liittyvää esiselvitystä esiteltiin kaupungin iltakoulussa 9.12.2019. Iltakoulussa ei mainittu valtuutetuille palkkiomallista eikä siihen liittyvästä mahdollisesta luotettavuusriskistä. Paloniemi ja Knuuttila kuulivat asiasta epävirallista reittiä ja huolestuivat asiasta. He ottivat yhteyttä muutamiin kaupunginhallituksen jäseniin ja yritysjärjestelyn valmistelijaan, jotka eivät kokeneet palkkiomallia ongelmalliseksi. He eivät myöskään pitäneet tarpeellisena kertoa sopimusmallia valtuutetuille, vaikka selvitystä oli tarkoitus hyödyntää kaupunginvaltuuston päätöksentekoaineistona Alva-yhtiöitten vähemmistöosuuden myymiseen liittyvässä päätöksenteossa.

On totta, että mielipidekirjoituksessa Paloniemen ja Knuuttilan esiin nostama asia oli luottamuksellista eli virallisesti ilmaistuna ”ei vielä julkista” aineistoa, kun kaupunginhallitus sitä käsitteli iltakoulussaan vuoden 2019 marraskuussa. Kaupunginhallitus kuitenkin teki päätöksen Alva-selvityksen hankinnasta 16.12.19, jolloin kaikki päätökseen liittyvät ei-salaiset asiakirjat tulivat lähtökohtaisesti julkisiksi.

Julkisen asiakirjan salaaminen on laissa tarkasti määritelty. Salaamisen voi tehdä vain tietyin perustein, jos asiakirja sisältää esimerkiksi henkilötietoja tai liikesalaisuuksia. Selvitykseen liittyvä palkkiomalli ei ole tämän kaltainen asia, kuten monet asiantuntijat totesivat julkisuudessa. **Julkisella vallalla on myös erityinen velvollisuus toimia avoimesti rahankäyttöön liittyvässä päätöksenteossa**. Kaupunki ei myöskään ollut salannut asiakirjoja asianmukaisella tavalla.

Jyväskylä on esimerkki huonosta hallintotavasta

Keväällä 2020 KH kohdisti Paloniemeen ja Knuuttilaan epäilyn virheellisestä menettelystä luottamustoimessa ja vaati heiltä selitystä toiminnastaan. Käsittelyssään 14.4.2020 KH lopulta jätti selkeästi vastaamatta tärkeimpään asiaan eli valtuutettujen toiminnan virheellisyyteen. Lisäksi päätöksentekoaineistoissa ei kerrota, että kaupunki olisi missään vaiheessa tehnyt salauspäätöstä asiakirjojen osalta eikä dokumentoinut konsulttitoimeksiannon hankintaa hankintamenettelyn mukaisesti. Asian käsittelyyn liittyi myös muita huonoa hallintotapaa edustavia asioita:

- Jyväskylän kaupunkistrategian mukaan Jyväskylän arvoja ovat vastuullisuus, luottamus, luovuus ja avoimuus. Jyväskylän kaupunginhallitus on toiminut kaupungin **arvojen vastaisesti** pyrkiessään salaamaan konsulttitoimiston palkkiomallin niin valtuustolta kuin kaupungin asukkailta.

- Kaupunginhallitus käsitteli 14.4.2020 kokouksessaan, oliko onnistumispalkkion julkaiseminen virheellistä toimintaa. Päätöksessä todetaan, että se ei ollut. Kaupungin ei olisi pitänyt pyrkiä käynnistämään oikeusprosessia Paloniemen ja Knuuttilan toiminnasta ennen kuin kaupunki olisi selvittänyt omalta osaltaan, oliko asiassa perusteita edetä. **Kaupungin tulisi olla huolellisempi kohdistaessaan toimia yksityisiin ihmisiin.** Paloniemi ja Knuuttila ovat myös peränneet kaupungin valmistelijoitten vastuuta väärän tilannekuvan luomisesta KH:lle, kun KH edes yritti käynnistää oikeusprosessia ennen tosiasioiden selvittämistä.

- Käsittelyprosessissa asiaa käsiteltiin epämääräisellä otsikolla. Asiasta käytettiin lakipykälän nimeä ilman mitään tarkennusta.

- Kaupunki jätti julkaisematta päätöksenteon liitteitä. Aluksi Paloniemelle ja Knuuttilalle osoitettu kuulemispyyntö, viranomaisen ja kuultavien sähköpostikeskustelu ja Paloniemen ja Knuuttilan siihen antama selitys jätettiin julkaisematta. Sittemmin selitys on asianosaisten vaatimuksesta julkaistu. Muut asiakirjat ovat edelleen julkaisemattomia pyynnöistä huolimatta.

- Kaupunki on toistuvasti väittänyt Paloniemen ja Knuuttilan julkaisseen salaista tietoa, mutta se ei ole kyennyt näyttämään asianmukaisia asiakirjoja, sillä epävirallisen tiedon mukaan **salauspäätöstä ei ole tehty**.

- Kaupunginhallitus nosti esiin sen, että valtuutetut saisivat kaiken haluamansa tiedon päätöksentekoon aikanaan. **Miten kukaan valtuutettu olisi tullut kysyneeksi, että onko valmisteluaineisto toteutettu tarkoitushakuisesti?** Me ainakin olemme tähän asti luottaneet, että meille kerrotaan avoimesti ja mahdollisimman puolueettomasti päätännässä olevista asioista. Näin ei tässä asiassa tehty.

- Valtuutetuilla, kuten myös muilla päätöksentekijöillä, tulee olla **kaikki mahdollinen tieto saatavilla päätöksenteossa**. Kun aineistona käytetään selvityksiä tai muita lausuntoja, päätöksentekijöillä tulee olla mahdollisuus käydä asioista keskustelua myös muiden toimijoitten kanssa kuin niiden, jotka kaupunki katsoo soveliaiksi tiedonlähteiksi. Usein päätöksentekoaineistoina käytetään luottamuksellisia eli ei-vielä-julkisia aineistoja. Tämä rajoittaa kansalaisyhteiskunnan toimintaa.

Kaiken kaikkiaan prosessi on asettanut kaupungin kiusalliseen asemaan, heikentänyt kansalaisten luottamusta päättäjiin sekä vaatinut Paloniemeltä ja Knuuttilalta paljon aikaa ja voimavaroja. Palkkiomallin avaamisessa tavoitteemme on ollut vain ja ainoastaan **edistää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja yleistä etua**. Emme ole asettumassa ehdolle seuraavissa kuntavaaleissa.

Mikä on Alva-yhtiöt?

Jyväskylän konsulttiselvitykseen liittyvät tapahtumat koskevat Alva-yhtiöitten määrävähemmistön myyntiä eli yritysjärjestelyä. Alva-yhtiöt[2] on monialayhtiö. Se sisältää[3]

- Jyväskylän kaupungin ja Viitasaaren vesihuollon (veden tuotanto, jakelu, puhdistus)
- Osan Jyväskylän kaupungin kaukolämpöverkosta ja Viitasaaren kaukolämpöverkon (Jyväskylän kaupungin alue ennen kuntaliitosta 2010)
- Osan Jyväskylän sähkönjakeluverkosta (Jyväskylän kaupungin alue ennen kuntaliitosta 2010[4])
- Sähkön- ja lämmöntuotantoa
    - Sähkön- ja lämmön yhteistuotantoa puulla ja turpeella suurissa Keljonlahden ja Rauhalahden voimaloissa sekä biokaasusta pienessä tuotantoyksikössä
    - Sähköntuotanto (osakkuus Suomen Hyötytuuli OY:ssä)
    - Lämmöntuotanto Viitasaaren kaukolämpöverkkoon
- Jyväskylän alueen hulevesihuollon.

[2] Yhtiön nimi vuoteen 2019 asti oli Jyväskylän Energia
[3] Tiedot perustuvat Alva-yhtiöitten nettisivuilla oleviin tietoihin, viitattu 8.12.2020
[4] Jakelualueen kartta https://www.alva.fi/app/uploads/2/2020/01/Sahkon_jakelualue.pdf

Jyväskylän kaupungin ALVA-yhtiöitten vähemmistöosuuden myynnin valmisteluprosessi

Kevät 2019	Kaupunki teki tausta-arvioita Alva-yhtiöt Oy:n omistuksen eri vaihtoehdoista.
3.6.2019	KH päätti tehdä omistusvaihtoehdoista esiselvityksen. Esiselvityksen tarkoituksena oli arvioida Alvan omistuksen vaihtoehtoja ja tarkemmin vähemmistöosuuden myyntivaihtoehtoa. **Esiselvityksestä pyydettiin tarjoukset neljältä taholta ja selvityksen teki kokonaistaloudellisesti[5] parhaan tarjouksen antanut KPMG. Tarjous sisältää optiona neuvonannon mahdollisen yritysjärjestelyn loppuun saattamisessa**.[6]
Syksy 2019	Alva-yhtiöitten yritysjärjestelyn esiselvitys toteutettiin syksyllä 2019. Siinä tarkasteltiin seuraavia osa-alueita: Järjestelyn rakenteen tarkentaminen, osakassopimuksen pääkohdat, kriteerien luominen omistajakumppanille, alustava kartoitus mahdollisista kumppaneista, riskianalyysi, arvonmääritys, kilpailutuksen ja omistusjärjestelyn toteutustapa, järjestelyn vaikutusten arviointi (kaupunki ja yhtiö) sekä yritysjärjestelyn aikataulutus.[6] **Tarkastelussa jää erittäin vähälle huomiolle myyntiin liittyvien riskien arviointi yrityksen, kaupungin tai kaupunkilaisten näkökulmasta.**
25.11.2019	Konsulttitoimiston palkkiomalli käsiteltiin KH:n iltakoulussa.[7]
9.12.2020	Valtuustolla oli iltakoulu määrävähemmistön myynnistä. Samalla esiselvitys julkaistiin kaupungin nettisivuille ((alva-yhtiot_esiselvitys_julkinen_09122019.pdf (jyvaskyla.fi). Kaupungin tavoitteena oli erityisesti saada mukaan ammattimainen omistajakumppani kehittämään yrityksen johtamista ja tuotantorakennetta, hajauttaa energia- ja vesitoimialaan liittyviä riskejä sekä hajauttaa kaupungin sijoituksia.[6,8] **Konsulttitoimiston sopimusmallia ei esitelty valtuustolle.**
Ajankohta ei ole tiedossa.	Konserniohjausryhmä puoltaa Alva yhtiöt Oy:n vähemmistöosuuden myyntiprosessin jatkamista. Se edellyttää, että yrityskaupan rakennetta on vielä syytä täsmentää prosessin etenemisen yhteydessä ja että Alvan taserakenteen uudelleenjärjestelyvaihtoehdot ja niihin liittyvät vaikutukset ja riskit on arvioitava.[9]
16.12.2020	KH perehtyi valtuuston iltakoulussa esiin nousseisiin kysymyksiin. Kysymykseen siitä, miten turvataan myynnistä päättävien kaupunginvaltuutettujen riittävä tiedonsaantioikeus ennen päätöksentekoa, valmistelijat vastasivat, että valtuusto saa päätöksen tueksi kaiken haluamansa tiedon. KH päätti Alva-yhtiöt Oy:n vähemmistöosuuden myynnin valmistelun jatkamisesta ja siitä, että yrityskaupan neuvonannosta tehdään sopimus KPMG:n kanssa, joka on laatinut yritysjärjestelyn esiselvityksen.[6] **Pöytäkirjassa ei kuitenkaan mainittu kaupungin rahankäyttöön liittyvää asiaa eli palkkiorakennetta.**
13.1.2020	Valtuutetut Paloniemi ja Knuuttila saavat tiedon konsulttitoimiston palkkiomallista.
	Knuuttila ottaa yhteyttä kaupunginhallituksen jäseniin sekä asian valmistelijaan, mutta he eivät nähneet ongelmaa selvityksen toteutustavassa tai palkkiojärjestelyssä eivätkä

[5] Kaupunginjohtaja kertoi, että tämä oli kokonaistaloudellisesti kannattavin, koska kaupunki maksaisi merkittävästi selvityksestä vasta, jos myynti toteutuisi.
[6] JKL KH/ 16.12.2020, https://julkinen.jkl.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=3&docid=1239159
[7] Knuuttila saanut tiedon kaupungin lakimieheltä sähköpostitse keväällä 2020 osana asian käsittelyä.
[8] Valmistelija Leppä, Keskustan valtuustoryhmän iltakoulu 9.1.2020
[9] Ajankohtaa ei ole mainittu KH 16.12.2020 pöytäkirjassa, jossa käsitellään ALVA esiselvitystä.

	nähneet tarpeelliseksi kertoa sitä valtuustolle. Valmistelija kieltää asian nostamisen julkisuuteen.
24.1.2019	Paloniemi ja Knuuttila julkaisevat sanomalehti Keskisuomalaisessa mielipidekirjoituksen otsikolla ”Ovatko selvitykset Alvasta puolueettomia?”(Liite 1) He nostavat esiin huolensa konsulttiselvityksen luotettavuudesta: "Valmistelua on tarkoitus jatkaa selvityksellä, josta konsulttitoimiston on mahdollista saada niin sanottu onnistumispalkkio eli lisäkorvaus, jos kaupunki päätyy myymään vähemmistöosuuden Alva-yhtiöstä”. Saman päivän lehdessä oli myös uutinen samasta aiheesta.
	Asiasta käydään vilkasta mediakeskustelua. Palkkiomalli koettiin erittäin ongelmalliseksi ja sen salaaminen eri asiantuntijalausunnoissa lainvastaiseksi. Samalla ihmiset huolestuivat merkittävästi erityisesti vesihuollon yksityistämisestä.
31.1.2020	Kansalaisaloite "Vesi on meidän - kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi” avattiiin. Se kerää ripeästi yli 50 000 ääntä.
10.2.2020	KH päätti keskeyttää vähemmistöosuuden myyntiprosessin.[10]
9.3.2020	KH yrittää käynnistää Paloniemeä ja Knuuttilaa vastaa oikeusprosessin. Asiaa käsitellään kokouksen kohdassa *Virheellinen menettely luottamustoimessa* (D/815/00.02.01/2020). Valmistelutekstissä mainittiin, että Paloniemen ja Knuuttilan mielipidekirjoitukseen 24.1.2020 oli sisällytetty tietoa (konsulttitoimiston palkkiomalli), joka on merkitty kaupunginhallituksen iltakoulumateriaalissa luottamukselliseksi ja salassa pidettäväksi tiedoksi. Kaupunki ei ollut kuitenkaan tehnyt salauspäätöstä.
13.3.2020	Paloniemi ja Knuuttila saivat kuulemispyynnön. Vastausaikaa oli noin kolme viikkoa eli 6.4.20 asti. Heiltä pyydettiin vastauksia siihen, mistä he olivat saaneet tiedon palkkiomallista ja olivatko he olleet tietoisia asian salattavuudesta sekä miksi he eivät noudattaneet valmistelijan näkemystä tiedon luottamuksellisuudesta. Lisäksi KH halusi tietää, miksi he eivät käyttäneet valtuutetun oikeutta saada toimensa hoitamisessa tarpeellisia tietoja.
13.3.-6.4.2020	Kuulemista varten Knuuttila pyysi kaupungilta hankintaan ja salaukseen liittyviä asiakirjoja. Niitä ei Knuuttilalle toimitettu, vaikka hankinta-asiakirjat ovat kaupungin hankintasäännön mukaan julkisia. Hankintalain mukaan julkisten hankintojen kokonaishinnat ovat julkista tietoa. Knuuttila ja Paloniemi myös vetosivat asianosaisten tiedonsaantioikeuteen, mutta oikeus evättiin.
14.4.2020	KH käsitteli kokouksessaan Paloniemen ja Knuuttilan antamaa selitystä (liite 2). Päätöksessä todetaan, että he eivät olleet toimineet virheellisesti. KH kuitenkin totesi, että Paloniemi ja Knuuttila olivat ”heikentäneet luottamuksellisuutta päätöksenteossa”. Samana päivänä YLE julkaisi asiasta artikkelin kansallisella tasolla (https://yle.fi/uutiset/3-11305418). Muutoin asiaan liittyvä julkinen keskustelu oli käyty lähinnä sanomalehti Keskisuomalaisessa.

[10] JKL KH 10.2.2020, Alva-yhtiöt Oy:n vähemmistöosuuden myyntiprosessin keskeyttäminen (jkl.fi)

21.4.2020	Konsernijaosto siirtää Paloniemen sivuun Jyväskylän ammattikorkeakoulu Oy:n hallituksen varapuheenjohtajan paikalta. Paloniemi on kansallisella tasolla toiminut ammattikorkeakoulujen kehittämistyössä yli 16 vuotta ja hänellä on merkittävä osaamista ja verkostot ammattikorkeakoulusektorilla. Muut puolueet eivät kunnioittaneet kuntavaalien jälkeen sovittua paikkajakoa.
18.5.2020	Konsernijaosto ei anna Knuuttilan jatkaa Mustankorkea Oy:n hallituksen puheenjohtajana, vaan Keskusta joutui nimittämään siihen muun henkilön. Knuuttila on toiminut vuosia kiertotaloustehtävissä Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Muut puolueet eivät kunnioittaneet kuntavaalien jälkeen sovittua paikkajakoa.

Liitteet

Liite 1: Mielipidekirjoitus sanomalehti Keskisuomalaisessa 24.1.2020

Liite 2: Paloniemen ja Knuuttilan selitys kaupunginhallitukselle koskien virheellinen menettelyä luottamustoimessa

Liite 1: Mielipidekirjoitus sanomalehti Keskisuomalaisessa 24.1.2020

Saatavilla sanomalehti Keskisuomalaisen nettilehdessä https://www.ksml.fi/paakirjoitus-mielipide/2362929

Ovatko selvitykset Alvasta puolueettomia?

Jyväskylän kaupunki valmistelee Alvan (entinen Jyväskylän Energia) vähemmistöosuuden myyntiä. Valmisteluaineistona käytetään esiselvitystä, joka julkisesti saatavilla nimellä ”Alva-yhtiöihin liittyvä esiselvitys”.

Valmistelua on tarkoitus jatkaa selvityksellä, josta konsulttitoimiston on mahdollista saada niin sanottu onnistumispalkkio eli lisäkorvaus, jos kaupunki päätyy myymään vähemmistöosuuden Alva-yhtiöstä.

Mielestämme tämän kaltainen järjestely ohjaa selvitystyötä siten, että siinä ei puolueettomasti käsitellä eri näkökulmia.

Etenkin kriittiset ja Alva-yhtiön, kaupungin tai asukkaitten kannalta epäedulliset asiat jätetään vähäiselle huomiolle tai huomiotta. Lisäksi vähemmistöosuuden myymisen etuja korostetaan sekä mahdollisesti tilanteen ainutlaatuisuutta.

Jos päätöksentekoa varten halutaan laadukas selvitys, selvityksen tekijän ei tulisi hyötyä selvityksen lopputuloksesta. Tällaisissa tilanteissa selvittäjäkonsultti olisi luontevaa jättää kaupantekokonsultoinnin ulkopuolelle.

ESISELVITYKSESSÄ vähemmistöosakkaan ennakoidaan tuovan ”yhtiön hallitukseen uutta asiantuntemusta ja toimialakokemusta, joka edesauttaa yhtiön kasvun ja elinvoimaisuuden säilymisen energia-alan murroksessa”.

Käytännössä tämä tavoite voidaan toteuttaa samoin kuin lukuisissa muissa yhtiöissä eli ottamalla hallitukseen sopivia hallitusammattilaisia korvaamaan luottamushenkilöitä.

Tämän kaltaisen suuren päätöksen, joka vaikuttaa pitkäaikaisesti kaupunkimme asumiskustannuksiin ja kaupungin talouteen, tulisi perustua puolueettomiin selvityksiin sekä riittävän laajaan julkiseen keskusteluun.

Ehdotammekin tässä tilanteessa myyntiprosessin keskeyttämistä ja tunnistettujen haasteiden ratkaisemista muilla keinoilla.

Aila Paloniemi
Kirsi Knuuttila
kaupunginvaltuutetut (kesk.)
Jyväskylä

Liite 2: Paloniemen ja Knuuttilan selitys kaupunginhallitukselle koskien virheellinen menettelyä luottamustoimessa

Saatavilla sähköisesti KH 14.4.2020 pöytäkirjan liitteenä
https://julkinen.jkl.fi/ktwebbin/dbisa.dll/ktwebscr/pkattn_tweb.htm?+id=1294161

Knuuttilan ja Paloniemen kirjallinen selitys

Kaupunginhallituksen päätös 9.3.2020/ 50

Jyväskylän kaupunginhallitus on esittänyt meille kuulemispyynnön liittyen sanomalehti Keskisuomalaisessa 24.1.2020 julkaistuun mielipidekirjoitukseemme otsikolla ”Ovatko selvitykset Alvasta puolueettomia?” ja erityisesti siinä olevaan kohtaan ”Valmistelua on tarkoitus jatkaa selvityksellä, josta konsulttitoimiston on mahdollista saada niin sanottu onnistumispalkkio eli lisäkorvaus, jos kaupunki päätyy myymään vähemmistöosuuden Alva-yhtiöstä.”

Taustaa

Kuulemispyyntö perustui kaupunginhallituksen 9.3.2020 kokouksessa käsiteltyyn asiaan *Virheellinen menettely luottamustoimessa (D/815/00.02.01/2020)*. Valmistelutekstissä mainitaan, että mielipidekirjoitukseen on sisällytetty tietoa (konsulttitoimiston palkkiomalli), joka on merkitty kaupunginhallituksen iltakoulumateriaalissa luottamukselliseksi ja salassa pidettäväksi tiedoksi. Kuulemispyyntöön ei kuitenkaan ole yksilöity, mikä toiminnassamme on ollut moitittavaa ja mihin lakiin perustuen. Kuntalain 85 §:n mukaan selitystä on vaadittava vain ”*Jos luottamushenkilön voidaan todennäköisin perustein epäillä syyllistyneen toimessaan virkarikokseen tai muuten menetelleen siinä velvollisuuksiensa vastaisesti”*.

Kaupungin lakimieheltä olemme saaneet sähköpostitse tiedon siitä, että konsulttitoimiston palkkiomallin esittely oli tapahtunut kaupunginhallituksen iltakoulussa 25.11.2019. Kaupungin valtuustolla oli Alva-yhtiöitten vähemmistöosuuden myynnistä iltakoulu 9.12.2019, missä mielipidekirjoituksessa mainittua asiaa eli konsulttitoimiston sopimusmallia ei esitelty. Kaupunginhallitus ja esittelijät eivät pitäneet tarpeellisena kertoa asiaa valtuutetuille, vaikka selvitystä oli tarkoitus hyödyntää kaupunginvaltuuston päätöksentekoaineistona Alva-yhtiöitten vähemmistöosuuden myymiseen liittyvässä päätöksenteossa.

Kaupunginhallitus teki päätöksen yrityskaupan neuvonannosta kokouksessaan 16.12.2019 (D/3614/00.01.00.03/2019/ Alva-yhtiöt Oy:n vähemmistöosuuden myyntiprosessin jatkaminen). Samassa julkisessa pöytäkirjassa mainitaan, että kaupunginhallitus oli jo aikaisemmin tehnyt konsultin palkkiomallista päätöksen: *”Esiselvityksestä pyydettiin tarjoukset neljältä taholta ja selvityksen teki kokonaistaloudellisesti parhaan tarjouksen antanut KPMG. Tarjous sisältää optiona neuvonannon mahdollisen yritysjärjestelyn loppuun saattamisessa.”* Pöytäkirjassa ei kuitenkaan mainittu kaupungin rahankäyttöön liittyvää asiaa eli palkkiorakennetta.

Perustelut

Kaupunginhallitus vaatii kuulemispyynnössään meiltä selitystä konsulttitoimiston palkkiomallin päätymisestä julkisuuteen. **Asian käsittelyn kannalta on oleellista, onko tieto ollut salassa pidettävää vai ei.** Sen vuoksi pyysimme kaupungilta useaan otteeseen sähköpostitse konsulttisopimukseen liittyviä hankinta-asiakirjoja (mm. tarjouspyyntöasiakirjat, tarjousasiakirjat,

hankintaselvitykset, hankintapäätös) ja otteita kokousmuistioista niiltä osin kuin se koskee asian salassapitoa. Niitä ei kuitenkaan toimitettu meille.

Asiakirjat tulisi toimittaa meille Julkisuuslain (11 § Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin) mukaan, sillä *hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (asianosainen), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn*. Meille ei kuitenkaan niitä ole toimitettu. Emme ole toimineet moitittavasti, koska meille ei ole esitetty näyttöä siitä, että mainitsemamme palkkiojärjestely olisi ollut salattavaa tietoa.

Jyväskylän hankintaohjeen (päivätty 1.1.2019) mukaan hankintapäätös perusteluineen ja tarjousasiakirjat ovat julkisia päätöksen varmentamisen jälkeen. Erityisesti mainitaan, että kokonaishintaa koskeva tieto on aina annettava. Samassa ohjeessa tarjoajia pyydetään ilmaisemaan liikesalaisuuksina pitämänsä tiedot ja kirjaamaan ne erilliselle liitteelle. Tarjoajan pyyntö salaamisesta ei kuitenkaan sido viranomaista, vaan viranomaisen on tehtävä päätös lainsäädännön perusteella. Pyynnöistämme huolimatta, emme saaneet tietoa hankintaan liittyvien asiakirjojen sisällöstä. Meille on jäänyt epäselväksi, mikä on ollut tosiasiallinen peruste palkkiomallin salaamiselle.

Meille ei myöskään ole selvinnyt, onko tätä palkkiomallia pyydetty erikseen kaupungin tarjouspyynnössä. Ellei näin ollut, sitä ei olisi saanut ottaa arvioinnissa ja valinnassa huomioon tarjousten yhteismitallisuuden varmistamiseksi. Jos konsulttitoimisto oli tätä tarjonnut oma-aloitteisesti, kaupungin olisi pitänyt täydentää tarjouspyyntöään ja pyytää palkkiomallin sisällyttämistä uuteen tarjoukseen kaikilta ensi vaiheessa tarjouksensa lähettäneiltä, jotta sekin voitaisiin ottaa huomioon valintapäätöksessä.

Julkisuuslain pääsäännön mukaan salassapitosäännökset ovat poikkeus ja niitä on tulkittava suppeasti. Liikesalaisuudet, joihin kaupunki on salaamisessa kohtia tarkemmin yksilöimättä vedonnut, ovat yleensä luonteeltaan teknisiä tai kaupallisia. Tavallisesti liike- ja ammattisalaisuudelta on edellytetty, että tieto sisältää jotakin uutta. Hinta ei lähtökohtaisesti ole salassa pidettävää tietoa, eikä todennäköisesti palkkiomallikaan, joka tosiasiallisesti estää lopullisen hinnan ilmoittamisen. Saamamme tiedon mukaan onnistumispalkkio olisi toteutuessaan ollut olennainen osa kokonaishintaa.

Selitykset pyydettyihin kysymyksiin

- *Mistä Paloniemi ja Knuuttila ovat saaneet tiedon toimeksiantosopimuksen sisällöstä?*

Yleisön saataville toimitetun viestin laatijoina meitä koskee Sananvapauslain § 16, joka takaa lähdesuojan viestin laatijalle ja julkaisijalle. Saimme tiedon 13.1.2020.

- *Ovatko Paloniemi ja Knuuttila mielipidekirjoituksen laatiessaan olleet tietoisia, että toimeksiantosopimuksen sisältö on kerrottu kaupunginhallituksen iltakoulussa kaupunginhallituksen jäsenille luottamuksellisesti ja salassa pidettävänä tietona (yksityinen liikesalaisuus);*

Allekirjoittaneille ei ole useista pyynnöistä huolimatta esitetty näyttöä siitä, että asia olisi ollut salassa pidettävää tietoa mielipidekirjoituksen julkaisuajankohtana hankintapäätöksen jälkeen.

- *Miksi Paloniemi ja Knuuttila ovat katsoneet, että he voivat tulkita tiedon salassapitoa toisin kuin asiaa valmistellut viranomainen;*

Jyväskylän kaupungin hankintaohjeen (päivätty 1.1.2019) mukaan hankinta-asiakirjat tulevat julkisiksi hankintapäätöksen varmentamisen jälkeen. Joka tapauksessa asialla on kuntalaisten tiedonsaannin, viranomaistoiminnan ja ratkaisujen asianmukaisuuden arvioinnin kannalta yleistä merkitystä. Mielipidekirjoituksen tavoitteena oli synnyttää asiasta julkista keskustelua. Luottamushenkilöillä on perustuslain pohjalta sananvapaus, kuten kenellä tahansa muulla. Valtuutetun tiedonsaantioikeus, jota emme ole asian käsittelyn aikana käyttäneet, ei rajoita sananvapauden käyttämistä ja mielipiteen ilmaisemista asiassa.

- *Miksi Paloniemi ja Knuuttila eivät ole käyttäneet Alva-yhtiöiden vähemmistöosuuden myyntiselvitystä koskevassa asiassa valtuutetun oikeutta saada toimensa hoitamisessa tarpeellisia tietoja ja siihen liittyvää menettelyä;*

Konsulttitoimiston palkkiomallia ei kerrottu valtuutetuille, kun asiaa esiteltiin valtuustolle. Onkin hämmentävää, että kaupunginhallitus ja valmistelijat eivät pitäneet asiaa merkityksellisenä päätöksenteon luotettavuuden ja läpinäkyvyyden näkökulmasta.

- *Julkisuudessa on esitetty väitteitä, että Paloniemeä ja Knuuttilaa on uhkailtu. Selityksessä pyydetään kannanottoa myös siihen, kuka on uhkaillut ja millä tavalla, jotta kaupunki voi arvioida, onko kaupungin mahdollista osaltaan puuttua asiaan.*

Tämä asia kuuluu yksityisyydensuojaan. Laiton uhkaus on asianomistajarikos, josta voimme itse halutessamme tehdä tutkintapyynnön. Tämän selityksen tarkoitus on ainoastaan antaa asianomaisten vastine kaupunginhallituksen esittämään epäilyyn.

Kaupungin toimintatapa

Jyväskylän kaupunkistrategian mukaan Jyväskylän arvoja ovat vastuullisuus, luottamus, luovuus ja avoimuus. Nähdäksemme Jyväskylän kaupunginhallitus on toiminut kaupungin arvojen vastaisesti pyrkiessään salaamaan konsulttitoimiston palkkiomallin niin valtuustolta kuin kaupungin asukkailta.

Lähtökohtaisesti **julkisessa päätöksenteossa tulee pyrkiä avoimuuteen**. Konsulttitoimiston palkkiomallin julkitulo on heikentänyt yleistä luottamusta kaupungin päätöksenteon valmisteluun ja läpinäkyvyyteen. Kun julkinen paine asian tiimoilta kasvoi, kaupunki päätyikin keskeyttämään selvityksen. Sen lisäksi kaupunki päätyi etsimään syitä, jotka johtivat tilanteeseen. Sen sijaan, että kaupunginhallitus olisi tunnustanut epäonnistuneensa toimeksiantomallin valinnassa eli että palkitsee päätöksentekoaineistona käytettävän selvityksen toteuttajan Alva-yhtiöitten vähemmistöosuuden myymiseen päätyvästä valtuuston päätöksestä, kaupunginhallitus päätyi epäilemään asian esiin nostaneiden valtuutettujen menettelyä virheelliseksi.

Kun saimme tiedon konsulttiyhtiön palkkiomallista 13.1.2020, kyseenalaistimme sen heti. Esitimme muutamalle kaupunginhallituksen jäsenelle ja valmistelijalle huolemme siitä, että selvityksessä ei välttämättä käsitellä puolueettomasti eri näkökulmia. Palaute oli kuitenkin se, että selvitys haluttiin toteuttaa kyseisellä tavalla ja että konsulttitoimiston palkkiomallissa ei nähty ongelmaa. Konsulttitoimiston palkkiomallia verrattiin esimerkiksi asuntokauppaan, jossa asunnonvälittäjä palkitaan hyvästä kauppahinnasta. Valtuusto ei kuitenkaan ollut tehnyt päätöstä siitä, että Alva-yhtiöitten vähemmistöosuus pitäisi ylipäätään myydä. Konsulttitoimiston selvityksen oli varsinaisen kaupan valmistelun lisäksi tarkoitus tuottaa myös tietoa myynnin tarkoituksenmukaisuudesta ja kannattavuudesta valtuustolle. Sen vuoksi konsulttitoimiston rooli poikkesi oleellisesti asunnonvälittäjän roolista.

Johtopäätökset

Yhteenvetona toteamme yksiselitteisesti, että **emme ole syyllistyneet valtuutetun toimessamme virkarikokseen tai menetelleet muuten velvollisuuksiemme vastaisesti**. Meille ei ole esitetty näyttöä siitä, että mainitsemamme palkkiojärjestely olisi ollut salattavaa tietoa mielipidekirjoituksen julkaisuajankohtana. Kaupungin hankintaohjeen mukaan kokonaishinta on kaikille julkinen tieto, kun hankintasopimus on tehty.

Kaupungin olisi pitänyt oma-aloitteisesti nostaa esiin konsulttitoimiston sopimusmalli sen merkittävyyden vuoksi, sillä luottamushenkilöllä on kuntalain 83 §:n mukaan oikeus saada tietoja, jotka eivät vielä ole julkisia. Edellytyksenä on, että tiedot ovat luottamushenkilön toimessa tarpeellisia ja ettei salassapitoa koskevat säännökset rajoita tiedonsaantia.

Salassapito voi perustua esimerkiksi liikesalaisuuden suojaamiseen. Nämäkin tiedot luottamushenkilöllä on kuitenkin oikeus saada, jos ne liittyvät luottamushenkilön päätettäviin asioihin. Arvostetun julkisuuslain asiantuntijan mukaan palkkiomallin olemassaolo ja sen merkityksen arvioiminen hankinnassa ei voi olla lain mukaista salassa pidettävää tietoa. Tätä voisi olla enintään esitetyn palkkiomallin yksityiskohtainen rakenteen kuvaileminen, kuten mitkä kaikkea siihen sisältyy, miten se toteutetaan, miten kokonaishinta muodostuu.

Kaupunginhallituksen toimintatapa ei ole tässä asiassa noudattanut hyvää hallintotapaa ja avoimen päätöksenteon periaatteita. Valtuutetuille ei annettu Alva-yhtiöitten vähemmistöosuuden myyntiin liittyvän selvityksen hankintasopimuksen tietoa (konsulttitoimiston

palkkiomalli), joka olisi voinut vaikuttaa valtuutettujen päätöksentekoon. Kaupungin hankintaohjetta ei ole noudatettu täsmällisesti. Epäilyjen ja salassapidon perusteita ei ole pyynnöistä huolimatta yksilöity asianomaisille eikä asianosaisten tiedonsaanti oikeutta noudatettu.

Koimme konsulttitoimiston palkkiomallin olevan yleisesti merkittävä asia ja päädyimme tekemään mielipidekirjoituksen, josta kannamme täyden vastuun. Tavoitteenamme on ollut edistää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja yleistä etua.

Kaupunginhallituksen toimintatapa – kohdistaa meihin epäily virheellisestä menettelystä luottamustoimessa ja vaatia selitystä - on järeä tapa toimia. Se on asettanut kaupungin kiusalliseen asemaan sekä vaatinut meiltä paljon aikaa ja voimavaroja. Varaamme oikeuden esittää vaatimukset meille asian selvittelystä ja tämän vastineen laatimisesta aiheutuneista kustannuksista.

Jyväskylässä 24.3.2020

_____ _____

Aila Paloniemi Kirsi Knuuttila